

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-166/2016. számú ügyben**
(Kapcsolódó ügy: AJB-1096/2016.)

Előadó: dr. Győrffy Zsuzsanna

A vizsgálat megindítása

A Fővárosi Kossuth Lajos Gyermekotthonban (a továbbiakban: Gyermekotthon) elhelyezett egyik gyermek édesanyja fordult beadvánnyal Hivatalomhoz. A panaszos állítása szerint a Gyermekotthonban nincsenek zárható szekrények, a gyermekek ruhaneműit rendszeresen ellopják, a nevelők gyakran alkalmaznak ételmegvonást büntetésként, illetve bántalmazásra is sor került, amiről jegyzőkönyvet vettek fel. Tapasztalata alapján az épületben csótányok és poloskák vannak, a lakó- és mellékhelyiségek elhanyagoltak és rossz állapotúak. Tudomása szerint a gondozott gyermekek sokszor a zsebpénzüket sem kapják meg teljes összegben. A Gyermekotthon működése kapcsán ezt követően egy másik édesanya is panaszbeadványt nyújtott be, amiben vizsgálat lefolytatását kérte. Ez utóbbi panaszos gyermekeinek gondozási helyéül az illetékes gyámhivatal 2015. december 30-án másik gyermekotthont jelölt ki.

A panaszbeadványokban jelzettek alapján felmerült a gondozott gyermekek emberi méltósághoz, egészséghez fűződő, valamint a gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez való jogával összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján felkértem Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya (a továbbiakban: másodfokú gyámhatóság) főosztályvezetőjét, illetve az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ (a továbbiakban: OBDK) főigazgatóját a Gyermekotthon működésének átfogó vizsgálatára. Tájékoztatást kértem a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Szakszolgálat (a továbbiakban: TEGYESZ) igazgatójától emellett a gyermekvédelmi gyámnak a gyermekotthon működésével kapcsolatos tapasztalatairól, a gyámolt gyermekek jogainak védelmében tett intézkedéseiről. A megkeresésekben kértem, hogy csatolják az ügyben keletkezett dokumentumok másolatát is.

Az érintett alapvető jogok

- az emberi méltósághoz való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”* (Alaptörvény II. cikk)
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés),
- a testi és lelki egészséghez való jog: *„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”* (Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés)

Az alkalmazott jogszabályok

- 1991. évi LXIV. törvény, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.),
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);

- a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. (a továbbiakban: Korm. rendelet);
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet);
- a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet.

A megállapított tényállás

Az OBDK, valamint a másodfokú gyámhatóság által lefolytatott vizsgálat, a TEGYESZ igazgatójának válasza, valamint a rendelkezésemre álló információk és dokumentumok alapján *a következő tényállás rögzíthető.*

1. A panaszos a Gyermekotthon működésével kapcsolatos jelzését korábban már megküldte a fenntartó *Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságnak* (a továbbiakban: SZGYF). A bejelentés kivizsgálása érdekében az SZGYF ellenőrizte a rendelkezésre álló szakmai és munkaügyi dokumentációt, helyszíni vizsgálat keretében meghallgatta a szakmai vezetőket és munkatársaikat, továbbá az érintett gyermekvédelmi gyámoktól írásos visszajelzést kért.

A vizsgálat eredményéről a panaszost az SZGYF tájékoztatta. Eszerint a gyermeknek már a gyermekotthonba költözését követően nehézséget jelentett új gondozási helyére való beilleszkedése, amit a gyermekvédelmi gyám is visszaigazolt. Gyakran engedély nélkül távozott az intézményből, elmondása szerint távolléte alatt drogozott, a közös programokba nehezen lehetett bevonni. A napló beírások a gyermekotthonban tanúsított ellenszegüléséről, agresszív viselkedéséről számolnak be. A poloska fertőzés megszüntetése érdekében az intézmény folyamatosan intézkedett, az ÁNTSZ kétszer végzett vizsgálatot az egyes irtások után, a legutolsó – 2015. decemberi – alkalmat követően nem észlelt fertőzést.

Az SZGYF vizsgálata megállapította, hogy a gyermekotthon étlapját élelmezési szakember állítja össze, ami megfelel az egészséges étkezés kritériumainak. Az intézmény a napi ötszöri étkezés felett, minden csoport számára havi 5.000 Ft-ot biztosít étkezés kiegészítésére. Az intézményvezető állítása szerint nem lehet fegyelmezési eszköz az étel megvonása, ugyanakkor hallott már ezzel való fenyegetőzésről. *Ennek kapcsán két kollégája munkaviszonyát megszüntette, másik két kolléga pedig szóbeli figyelmeztetésben részesült.* Az SZGYF vizsgálata alapján kiderült, hogy a zsebpénz havi összegét helyesen állapították meg 3.705 forintban, azonban *a zsebpénznyilvántartás vezetésében pontatlanság mutatkozott. az engedély nélküli távollét miatti csökkentés mértéke újabb számítást igényel, ezért az SZGYF felhívta az intézményvezetőt gyermekek havi, kifizetett zsebpénzeinek haladéktalan újraszámolására, illetve szükség szerinti pótlására.*

A vizsgálatot végzők nem tapasztaltak takarítatlanságot, szemetet, koszt. A vizsgálat idején takarítónő takarította a bejárat előterét, valamint ablakot tisztított. Az intézmény feladatellátásából adódóan sok a rongálás, a nagyobb meghibásodásokat hibajegyzéken jelzik az Üzemeltetési Szervezetnek. A bútorok cseréjekor zárható szekrényeket vásárol az intézmény, azonban a sorozatos rongálások következtében a meghibásodott záratokat lakatpántokkal helyettesítik, ami a bútorlap folyamatos sérülésével jár. A Gyermekotthon a helyzet megoldása érdekében egyeztetett az Üzemeltetési Szervezettel a szobák biztonságos zárhatóvá tétele ügyében, amelynek során kicserélik a megrongált ajtókat.

2. A *másodfokú gyámhatóság* felkérésére 2015. december 9-én helyszíni vizsgálatot tartott a gyermekotthonban és céllenőrzés keretében felkérte XI. Kerületi Hivatala Népegészségügyi Osztályát, hogy – különös tekintettel a romlott élelmiszerek előfordulására, a helyiségek takarítására, poloskák, csótányok előfordulására – az éves ellenőrzés keretében külön is vizsgálódjanak. A Népegészségügyi Osztály jelentése szerint gyermekotthont rendszeresen ellenőrizték, miután az intézmény vezetője tájékoztatta őket az ágyi poloska ártalomról.

Az első irtást (2015. április 29.) követően a fertőzés egyszeri ártalomnak bizonyult, azonban később a károkozó gyanúja miatt többszöri alkalommal került sor poloskairtásra. A 2015. szeptember 25-én folytatott irtás során ellenőrizték a kártevőirtás szakszerűségét, azt megfelelőnek találták, ártalmat, illetve arra utaló jeleket nem tapasztaltak. Ezután, egy 2015. december 17-ei soron kívüli helyszíni ellenőrzést követően bebizonyosodott, hogy a megkeresésben részletezett közegészségügyi hiányosság nem áll fenn.

A tárgyi feltételek vizsgálatakor a másodfokú gyámhatóság megállapította, hogy a helyiségek felszereltsége az előírásoknak megfelelő, azonban az előző évi vizsgálatukhoz képest nem történtek meg az ígért változtatások. *A gépészet és az ivóvíz hálózat, valamint a tornaterem és az udvar, sportpálya felújítása nem történt meg.* Az épület műszaki felújítása folyamatos, az I. és a II. Gyermekotthon festése az ellenőrzést megelőző két héttel kezdődött meg. *Az intézmény minden esetben zárható szekrényeket vásárol, kivéve azokat, amelyeket adományból kapnak. A szobákban valóban tapasztalható volt, hogy a szekrényeken a záruk tönkre vannak téve, illetve több esetben csak a helyük volt látható. A tönkrement zárukat igyekeztek az Üzemeltetési Szervezeten keresztül mielőbb pótolni, illetve a szobákban lévő ajtók cseréje is beütemezésre kerül.* A II. sz. Gyermekotthon felső szintjén nagy beázás nyomai látszódnak, emiatt is szükséges intézkedni. Az I. számú Gyermekotthon lépcsője javításra szorul, továbbá majdnem az összes csoportban a konyhapultok cseréje indokolt.

A Gyermekotthon a napi ötszöri étkezést biztosítja, az étlapot a jogszabályi előírásoknak megfelelően állítják össze. A reggelit, uzsonnát, vacsorát a csoportban, az ebédet az Üzemeltetési Szervezet által működtetett ebédlőben fogyasztják el. Azok a külső iskolákba járó gyermekek, akik nem érnek vissza 15.30-ra a Gyermekotthonba, az iskolában ebédelnek.

A ruházattal való ellátás szintén a törvényi szabályozásnak megfelelően, havi 6000 Ft. értékben történik. A felruházások mindig az évszaknak megfelelőek, a családi pótlékból finanszírozzák. A szakmai egység vezetői tételesen átveszik a ruhadarabokat a ruhakarton és a számlák alapján, és ezután kapják meg a gyerekek. A panaszos gyermekének felruházására többszöri alkalommal sor került. A gyermek a nyár folyamán érkezett az intézménybe, a ruházata akkor a következők szerint volt biztosítva a ruházati nyilvántartás szerint: 4 db. alsóneművel, 3 pár zoknival, 1 db. pizsamával, 3 db. pólóval, 1 db. nadrággal, 1 pár papuccsal, 1 pár cipővel, 1 db. ünneplő inggel és 1 db. sorttal rendelkezett. Őszi felruházása 2015. novemberben történt meg. 2015. július 1-től 32.000 Ft ruhapénz jár neki. A ruhakarton szerint 17.935 Ft értékben 2015. november 3-án és 2015. november 11-én vásároltak ruhákat a részére. 2015. december 10-én került sor újabb felruházására. Az intézményvezető tájékoztatása szerint sem neki, sem a Gyermekotthon munkatársainak, sem a gyermekvédelmi gyámnak nem panaszkodott a gyermek, hogy ruhája, mobilja eltűnt volna. Erre nézve az eseménynaplóban sem található bejegyzés. Az elő szokott fordulni ugyanakkor, hogy a gyerekek egymás között cserélnek ruhát vagy akár mobiltelefont is.

A zsebpénz kifizetése a gyermekek részére a családi pótlékból történik. Zsebpénzüket a gyermekek minden hónap végéig a csoportvezető nevelőtől vehetik át. Az összegek átvételét aláírásukkal hitelesítve vezetik fel a „Zsebpénz-nyilvántartás” kartonra a csoportvezető nevelők. A zsebpénz összegét a csoportvezető nevelők számolják ki, azt engedély nélküli távollétek időszakára nem fizetik ki. Az intézményvezető tájékoztatása szerint a panaszos gyermeke rendszeresen fogyaszt alkoholt és drogot is, ám arról nincs információjuk, hogy honnan szerzi be azokat. A másodfokú gyámhatóság vizsgálata során megállapította, hogy a gyermek szobatársaival együtt szobájuk egész berendezését tönkretették.

A panaszban említett „verekedés” az iratok szerint 2015. augusztus 26-án történt. Ekkor a panaszos fia zaklatott állapotban érkezett a csoportjába. Az éppen ügyeletet teljesítő csoportvezető nevelő megpróbált beszélni vele, azonban nem járt sikerrel, a fiú nem reagált arra, amikor beszélgetést próbált vele kezdeményezni. A szóváltás során a nevelőnek le kellett fognia a fiút, hosszabb idő telt el, amíg megnyugodott. Az esetnek több szemtanúja is volt, a gyermekvédelmi asszisztens illetve több növendék is.

Az intézmény vezetősége az eset tisztázása során meghallgatta a gyermeket, a csoportvezető nevelőt és a tanúkat is, amelyről jegyzőkönyvet, valamint feljegyzéseket is készítettek.

Összességében a másodfokú gyámhatóság a következőket állapította meg:

- A gyermekotthoni egységek elhelyezési-tárgyi feltétel rendszere megfelel az NM rendelet előírásainak, azonban *fenntartónak szükséges intézkedési tervet készítenie* a gépészet és az ivóvíz hálózat, a tornaterem és az udvar, sportpálya felújítására.
- A szekrények zárai nagyon gyorsan tönkremennek, de az Üzemeltetési Szervezetten keresztül igyekeznek azokat mielőbb pótolni. A szobákon lévő ajtók szintén elég rossz állapotban vannak (azokon ütések, rúgások nyomai láthatóak), ezek cseréje szintén indokolt, amelyek cseréjét is beütemezik.
- A II. sz. Gyermekotthon felső szintjén nagy beázás nyomai látszanak, emiatt is intézkedni szükséges.
- Az I. számú Gyermekotthon lépcsője javításra szorul, majdnem az összes csoportban a konyhapultok, illetve élfóliák javítása, cseréje indokolt. Az I. számú gyermekotthon 1 csoportjában hiányoznak szekrényajtók, amelyek pótlása indokolt.
- Az otthont nyújtó ellátás, valamint az utógondozói ellátás a jogszabályi előírásoknak megfelelően biztosított, azonban nagyobb figyelmet kell arra fordítani, hogy az egyéni gondozási-nevelési tervek a Korm. rendeletben megszabott határidőn belül elkészüljenek, illetve tartalmazza a szükséges aláírásokat.

3. Az OBDK főigazgatója a következő tájékoztatást adta, az általa lefolytatott vizsgálatot követően. A gyermekjogi képviselő a Gyermekotthont rendszeresen látogatja, a gyermekekkel és az intézménnyel a kapcsolata folyamatos. A panaszos 2015. november 20-án kereste meg telefonon időpont egyeztetés végett, fia intézményi ellátásával kapcsolatosan felmerült panasz ügyében. A személyes találkozásra azonban nem került sor, mivel az édesanya azt lemondta, s újabb időpontot nem kért. Ezt megelőzően sem az édesanya, sem a gyermek nem jelezte panaszát a gyermekjogi képviselő irányába. Megkeresésem kapcsán a gyermekjogi képviselő több alkalommal is felkereste az érintett gyermekotthonban a gyermeket, ott az általam jelzett szempontok alapján vizsgálatot folytatott, illetve konzultált a gyermekvédelmi gyámmal is. A panaszban felmerült problémákról három esetben egyeztetett a gyermekjogi képviselő az intézmény vezetőségével és a nevelőkkel, továbbá átnézte a gyermek iratanyagát, zsebpénz nyilvántartásokat és a ruhakartonokat.

A gyermekotthonba kerülését követően az intézmény pszichiátere megvizsgálta a gyermeket, és nem látta szükségesnek a számára korábban felírt Ritalin szedését, miután a gyermek következetesen kijelentette, hogy nem hajlandó beszélni. Az intézmény pszichológusa több alkalommal kísérelt meg vele beszélgetést kezdeményezni, de ezek nem vezettek eredményre. A gyermek alapvetően elutasítja a pszichológiai segítségnyújtást. Az intézményben dolgozók tapasztalata szerint a gyermek magaviselete szélsőséges keretek között mozog, van mikor illetudó, kedves, máskor támadólag lép fel mindenkivel szemben. Az iskolai oktatáson részt vesz, de ténylegesen nem tanul, nem figyel oda, annak ellenére, hogy kifejezetten jó képességű gyermek. A délutáni tanulószobán jelen van, de többnyire szótlánul üli végig, ezt követően elhagyja az intézményt és édesanyjához, barátaihoz távozik.

Az intézményvezető elmondása alapján valamennyi gyermek esetében felhasználták a rendelkezésre álló éves ruhaellátmány összegét. Ha a megvásárolt ruházat eltűnik, azt a raktárkészletből pótolják. Raktáron adományokból összegyűjtött ruhák találhatóak, amelyek sokszor még nem használtak, új ruhákat jelentenek. Problémát okoz, hogy a gyermekeknek ez sokszor nem megfelelő, márkás ruhákat szeretnének. Az intézmény az új bútorzatok beszerzését követően olyan szabályt léptetne életbe, hogy a lakóegységeken belül is a szobák ajtaját zárni kell, s annak kulcsát, ha nem tartózkodnak a szobában, le kell adni a nevelő helyiségben. Így a szekrények, a szobák, illetve a lakóegység bejárati ajtója is zárva lesz.

Az engedély nélküli eltávozások visszaszorítása érdekében az intézményvezető olyan szabályt hozott, hogy a gyermekotthon főbejáratát este 18 óra után zárva kell tartani. A gyermekek kimenőre elmehetnek, de azok, akiknek nincs kimenőjük, 18 óra után csak nevelő kíséretében hagyhatják el az intézmény területét. Erre azért volt szükség, mert a gyermekek tömegesen hagyták el esti órákban az intézményt, és rendezavarás miatt megnövekedett lakossági bejelentések számát is csökkenteni szeretnék.

Továbbá szeretnék visszaszorítani, hogy egyes szerhasználó gyermekek drog vagy alkohol hatásától befolyásolva érkezzenek meg az intézmény területére. Az engedély nélküli eltávozásból visszaérkező gyermekeknek minden esetben két szelet vajás kenyér jár, amennyiben a hajnali órákban tér vissza az intézménybe, aminek kiadása az ügyeletes gyermekfelügyelő feladata. Ha jelzik a gyermekek, hogy vacsoraidőn túl érkeznek vissza az intézmény területére, elrakják számukra a vacsorát.

Az étel minőségére megfogalmazott panasz tekintetében a 2015. január 1-jén hatályba lépett, közétkeztetésre vonatkozó táplálkozási-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV.30.) EMMI rendelet az irányadó, mely csökkentett só, zsír, cukor, szénhidrát tartalmat ír elő. Ebből kifolyólag a gyermekek nem a megszokott ízesítést és ételeket kapják, helyette előtérbe kerültek a nagyobb arányban zöldségeket, gyümölcsöket tartalmazó ételek. Hasonló panaszok miatt a fővárosi gyermekjogi képviselők az SZGYF fővárosi kirendeltségével együttműködve végigjárták a gyermekotthonok élmezését biztosító konyhákat, tájékoztatták a gyermekek élmezéséről, az intézményi gyakorlatokról. A vizsgálat után érzékelhető volt némi javulás, a gyermekotthon konyhavezetőjének munkaviszonyát megszüntették.

A gyermek beszámolt a gyermekjogi képviselőnek nevelőjével történt konfliktusáról. Ismertette, hogy az édesanyjával történt nézeteltérést követően feldúlt állapotban érkezett vissza a Gyermekotthonba. A nevelő ezt érzékelvén megpróbálta lenyugtatni, amitől a gyermek csak feszültebb lett. Ahogy elindult felfelé a lépcsőn, a nevelő hátulról a karjával szorító fogással fogta át a nyakánál, s azt követő dulakodásban került a földre. Amíg arccal a földön feküdt, a nevelő felülről fogta le a tarkójánál. Amikor fel tudott kelni, értesítette a XI. Kerületi Rendőrkapitányságot, a Gyermekotthon pedig kihívta a mentőket, akik beszállították a Vadaskert Kórház és Szakambulanciára. Az intézményvezető megerősítette a gyermek által elmondottakat. A konfliktust követő nap személyesen meghallgatta a nevelőt, a gyermeket, illetve azokat a személyeket, akik jelen voltak az eseménynél. Fotó készült a gyermek nyakáról, melyen láthatóak voltak a szorítás nyomai. Ezt követően az intézményvezető megtette a kiskorú veszélyeztetése miatti feljelentést a Budapest XI. Kerületi Rendőrkapitányságon. A rendőrségi eljárás megindult, jelenleg is folyamatban van. A nevelő 2015 szeptemberében, a konfliktust követően felmondott.

A gyermek által megfogalmazott panasz az intézmény területén megjelenő poloskák miatt 2015 nyarától fenn állt. Az intézményvezető megerősítette, hogy több alkalommal kísérelték meg az irtást, ami továbbra sem oldotta meg a problémát.

A Gyermekotthonban 2015. szeptember 23-ára összehívták az Érdekképviselői Fórumot, ahol az egyik napirendi pontot a poloskák irtása adta. A Fórumon jelen volt önkormányzati képviselő, a fenntartó képviselője és a gyermekjogi képviselő is. A fenntartó képviselője ígéretet tett a gyors intézkedésre. Ezt követően további irtásokra, tisztasági festésekre került sor, elkészült egy Intézkedési terv a poloskák elleni védekezés lehetőségeiről, elszaporodásuk megelőzéséről.

A vizsgálatot követően az OBDK főigazgatója a következőket javasolta:

- az intézmény házirendjének pontosítását a következő pontokban, az étkezések pontos időintervallumának megjelölése, a főbejárat zárása időpontjának, valamint az azt követő eltávozás feltételeinek rögzítése,
- a lakószobák és a szekrények zárására és használatára vonatkozó leírás pontosítását,
- az engedély nélküli eltávozás esetén visszaérkező gyermek étkeztetésének és egyéb ellátására vonatkozó szabályok házirendben való rögzítését.

4. A TEGYESZ igazgatójának tájékoztatása szerint a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság megállapította a gyermek speciális szükségletét. A gyermek a gondozási helyre nem illeszkedett be, azt nem fogadja el, társaival nincs kapcsolata, legtöbbször az édesanyjánál tartózkodik. Úgy látták, hogy szükséges lenne fejlesztő foglalkozásokon részt vennie, és további pszichológusi-pszichiátriai terápiára, de sajnos együttműködése hányában ezeken nem vesz részt. A gyermekvédelmi gyám véleménye szerint a gyermeknek a gondozási hely az értelmi fejlődése elősegítésére az alapvető tárgyi feltételeket biztosítja, azonban szükség lenne gyakoribb kulturális, illetve közösségi összejövetelekre, programokra.

A gyermek elmondása szerint számára nem elegendő az étel, illetve a gondozási hely tisztaságát is kifogásolja. A gondozási helyen biztosítják a gyermek személyes életterét, a nyugodt pihenési, elkülönülési és tanulási lehetőséget, illetve társai, gondozói tiszteletben tartják a gyermek magánszféráját. A gyermekvédelmi gyám jelentése alapján a gyermek zsebpénze rendben van, ruházata az évszaknak megfelelő, ellátása biztosított. A gondozási hely szakemberei tájékoztatják az anyát a gyermek sorsának alakulásáról. Az anya és a gyermekvédelmi gyám között folyamatos a kapcsolattartás, gyakran beszélnek egymással.

A TEGYESZ tájékoztatása szerint a gyermekvédelmi gyám javaslatára a gondozási hely megváltoztatása tárgyában eljárás van folyamatban, a szülővel és a gyermekkel folyamatosan próbálnak együttműködést kialakítani. A szakértői vizsgálatok eredményei alapján, ha a jelenlegi gondozási hely megfelelőségének hiánya a gyermek számára egyértelműen bebizonyosodik, megkísérelnek olyan gondozási helyet találni a számára, ahol szükségleteinek kielégítését hatékonyabban lehet biztosítani.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerint a biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 95. §-a alapján az otthont nyújtó ellátás biztosítása állami feladat. Ebből következően a gyermekvédelmi szakellátás intézményei közszolgáltatást végeznek, így tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapjogi biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az alapjogi biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény II. cikkében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 54. § (1) bekezdésének és a 67. § (1) bekezdésének szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező emberi méltósághoz való jog, a gyermekek jogainak védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. Az Alaptörvény II. cikke alapján az *emberi méltóság* sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte: nem választhatók külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűzhető jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírósági gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. Az Alkotmánybíróság szerint az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, vagyis az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak e felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodásból való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti.* A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat.

Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesítése és védelme érdekében.

Ezt az alaptételt megtaláljuk az Egyezmény preambulumban is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondoskodásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésre, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 19. cikk 1. pontja a részes államokat a gyermeket az erőszak bármely formájával szembeni védelemre kötelezi. Az Egyezmény 20. cikk 1. pontja a családi környezetétől ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermek védelmére és segítségére vonatkozó állami kötelezettséget rögzíti.

3. Az *Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében a testi és lelki egészséghez való jog* érvényesülése, mint államcél az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem nélkülözheti a nemzetgazdaság mindenkori teherbíró képességének mértékét. Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. Az 56/1995. (IX. 15.) AB határozat szerint a testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. Az alkotmánybírósági gyakorlat szerint a testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, állami – intézményrendszert fenntartó, működtető – kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.

III. Az ügy érdemében

1. Kiindulópontként rögzíteni kell, hogy a Gyermekotthon 2015. augusztus 26-án módosított Alapító Okirata szerint az intézmény gyermekvédelmi gondoskodásba vett „normál szükségletű” gyermekek mellett integráltan gondoskodik a gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye alapján különleges szükségletű gyermekekről is. Az intézmény súlyos pszichés, disszociális tüneteket mutató speciális ellátási igényű gyermekeket is gondoz, utógondozói feladatai is vannak. Ezen túl közoktatási feladatokat is ellát, így a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű, enyhe fokban értelmi fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek nappali rendszerű általános iskolai integrált nevelését és oktatását. E tevékenységét a családban élő gyermekek tekintetében is ellátja.

A panaszos állítása szerint a gyermekotthonban nincsenek zárható szekrények, emiatt a gondozott gyermekek ruhaneműit rendszeresen ellopják. Az intézményben folytatott helyszíni vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a bútortart cseréjekor zárható szekrényeket vásárolnak. A zárat a gondozott gyermekek rongálják meg, azokat az intézmény megpróbálja pótolni. A pótlás azonban nem mindig naprakész.

A Gyvt. 9. § (1) bekezdés j) pontja a nevelésbe vett gyermek joga között nevesíti a személyes tulajdon szokásos tárgyaihoz fűződő jogai gyakorolását. Mivel az intézmény súlyos disszociális tüneteket mutató, speciális ellátási igényű gyermekeket is gondoz, nagyobb a valószínűsége a deviáns viselkedési formák előfordulásának. A speciális ellátást igénylő gyermekek többnyire nagyon rossz pszichés állapotban, nevelésüket, gondozásukat súlyosan elhanyagoló, bántalmazó családból kerülnek a gyermekvédelmi szakellátásba, általában szociális készségeik is hiányosak. Tény, hogy a záruk megrongálásával lehetőség nyílik arra, hogy a gondozott gyermekek egymás ruháit, használati tárgyait eltulajdonítsák.

A gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek esetében a védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joguk érvényesítése állami feladat, erre figyelemmel a velük foglalkozó szakemberek kötelessége a rongálások, az egymás közötti lopások megelőzése, csökkentése pedagógiai, pszichológiai módszerekkel, esetleg külső szakemberek segítségének (pl. agressziókezelés, érzékenyítő programok) igénybevételével.

2. A panaszos állítását – mely szerint a gyermekeket ételmegvonással büntetik – a vizsgálat nem igazolta. Megállapítható, hogy azon esetekben, amikor a Gyermekotthon igazgatója arról értesült, hogy egyes szakdolgozók a gyermeket büntetésként ételmegvonással fenyegették, fegyelmi intézkedést tett. *Egyetérték ezzel összefüggésben az OBDK főigazgatójának azon javaslatával, hogy a házirend tartalmazza az étkezések pontos időintervallumának rögzítését.* A rendelkezésemre álló információk szerint közegészségügyi ártalmat (ágyi poloskák jelenléte) az intézményvezető jelezte 2015 tavaszán az illetékes Népegészségügyi Osztálynak. A poloskaártalom – többszöri irtást követően – 2015. szeptember 25-ére megszűnt. A teljes körű ellátással összefüggésben jelzett hiányosságokat és aggályokat (zsebpénz folyósítása, étkeztetés, ruházattal való ellátás) a vizsgálat nem igazolta, erre tekintettel *alapvető joggal összefüggésbe visszáság nem megállapítható.*

3. A Gyvt. 53. § (1) bekezdése szerint az otthont nyújtó ellátás keretében az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek számára teljes körű ellátást kell biztosítani. Gyvt. 45. § (1) bekezdése alapján a teljes körű ellátás keretében a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról kell gondoskodni.

A teljes körű eljárás tartalmát az NM rendelet 76-82 §-ai részletezik a következőképp:

Az NM rendelet 76. § (1) bekezdése alapján a gondozott gyermek számára naponta, az életkornak megfelelő, legalább ötszöri, legalább egy alkalommal meleg, az egészséges táplálkozás követelményének megfelelő étkezést kell biztosítani, a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló miniszteri rendeletben foglaltaknak megfelelően. A napi ötszöri étkezésre fordított költség összege naponta nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 2,4%-ánál. Az NM rendelet 76. § (2) bekezdése rögzíti, hogy ha a gondozott gyermek egészségi állapota indokolja, részére az orvos előírásainak megfelelő étkezést kell biztosítani. Az NM rendelet 77. § (1) bekezdése tartalmazza, hogy a teljes körű ellátás részeként nyújtott ruházat gyermekenként legalább 6 váltás fehérneműt, valamint 3 váltás hálóruhát, továbbá az évszaknak megfelelő legalább 2 váltás hétköznapi (otthoni és utcai) felsőruhát és cipőt, valamint alkalmi és sportruházatot tartalmaz. A ruházattal kapcsolatos költségek éves összege nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250%-ánál. Az NM rendelet 77. § (2) bekezdése értelmében a ruházat tisztításáról, javításáról az ellátást nyújtó gondoskodik, amelybe olyan mértékben vonja be a gondozott gyermeket, amely életkorának megfelelően tőle elvárható, míg az NM rendelet 77. § (3) bekezdése előírja, hogy az ellátást nyújtó a gondozott gyermek szükségletei, valamint a ruházat elhasználódása szerint gondoskodik a ruházat beszerzéséről, illetve cseréjéről.

Az NM rendelet 78. §-a alapján a személyi higiéné biztosítása, valamint a textíliával való ellátás keretében gyermekenként biztosítani kell legalább a mindennapos tisztálkodáshoz, testápoláshoz szükséges feltételeket, tisztálkodási és testápolási szereket, valamint textíliákat, a csecsemők és kisgyermekek ellátásához szükséges anyagokat, eszközöket, valamint 3 váltás ágyneműt.

Az NM rendelet 79. § (1)-(3) bekezdése értelmében az iskolai oktatásban, szakképzésben részt vevő, felsőfokú tanulmányokat folytató gondozott gyermek számára biztosítani kell az első szakképzettség megszerzéséhez szükséges tandíjat, a tankönyveket, tanszereket és egyéb iskolai felszereléseket, valamint utazó- és kézitáskát, továbbá az iskolába járással kapcsolatban felmerülő költségeket. A gondozott gyermek számára biztosítani kell a felzárkóztatás, illetve a tehetségfejlesztés költségeit. A gondozott gyermek részére biztosítani kell olyan eszközöket – különösen jegyet, bérletet az utazáshoz, postai költségeket a levelezéshez és a telefonáláshoz – amelyek segítségével hozzátartozóival, illetve a gyámságát ellátó személlyel kapcsolatot tarthat.

Az NM rendelet 80. § (1)-(2) bekezdése szerint a gondozott gyermek szabadidejének hasznos eltöltése érdekében az ellátást nyújtó gondoskodik a kulturálódáshoz, játékhöz, sporthoz szükséges eszközökről. Az ellátást nyújtó gondoskodik a szabadidős tevékenységekhez szükséges és indokolt költségekről. Az NM rendelet 81. §-a alapján a különleges vagy speciális ellátást igénylő, valamint a kettős szükségletű gondozott gyermek számára a fejlődéséhez, fejlesztéséhez, gyógyulásához, rehabilitációjához és terápiájához szükséges és indokolt eszközök beszerzéséről a fenntartó gondoskodik.

Az NM rendelet 82. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a 3 éven felüli gondozott gyermeket személyes szükségleteinek kielégítésére – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – havonta zsebpénzzel kell ellátni. A zsebpénz havi összege nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a) 5%-ánál a 3-10 éves, b) 13%-ánál a 10-14 éves, c) 18%-ánál a 14 év feletti gyermek esetében. Az NM rendelet 82. § (2) bekezdése értelmében a zsebpénznek az (1) bekezdésben meghatározott mértéken felüli összegét a gondozott gyermek szorgalma, magatartása figyelembevételével gyermekotthonban elhelyezetteknel a nevelő javaslatára az intézmény vezetője, nevelőszülőnél elhelyezettek esetében a nevelőszülő, havonta állapítja meg, és folyósítja.

Az NM rendelet 82. § (3) bekezdése alapján a gondozási helyéről önkényesen eltávozott (szökött) gondozott gyermeket a szökés időtartama alatt zsebpénz nem illeti meg. Az NM rendelet 82. § (4)-(6) bekezdései pedig azt tartalmazzák, hogy a gondozott gyermek zsebpénzéről nevelője, nevelőszülője a 3. számú mellékletben foglalt zsebpénznyilvántartást vezeti, a gondozott gyermek a zsebpénze felhasználásáról maga dönt. A fejlesztő felkészítésben való részvételre kötelezett, valamint a 3-6 éves korú gondozott gyermek részére a zsebpénz nem kerül kifizetésre, de biztosítani kell a személyre szóló felhasználását.

A teljes körű ellátás magában foglalja a lakhatás biztosítását. Álláspontom szerint a lakhatás biztosítása érdekében gondoskodni kell a gyermekotthon épületének, a lakó-és közösségi helyiségi berendezésének, a sportpálya és a mellékhelyiségek felszereltségének folyamatos, illetve szükség szerinti karbantartásáról, felújításról, tisztántartásáról.

Megállapítom, hogy a megfelelő tárgyi feltételek biztosítása a fenntartó feladata, annak hiánya pedig a gondozott gyermeke védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszátérítési kötelezettséget, a jogsérelem közvetlen veszélyét veti fel. Tekintettel arra, hogy a másodfokú gyámhatóság a Gyermekotthon vezetőjét a fenntartó Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot intézkedési terv készítésére kérte, ezen túlmenően a fennálló helyzet megoldása érdekében további ombudsmáni intézkedést nem tartok indokoltnak.

4. Az Egyezményrel összhangban a gyermekvédelmi törvény is alapvető gyermeki jogként deklarálja a gyermek erőszakkal szembeni védelemhez való jogát. A Gyvt. 6. § (5) bekezdése szerint a gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. *A gyermek nem vehető alá kínzásnak, testi fenyítésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak.* A Gyvt. 2005. január 1-jétől hatályos hivatkozott szabályozása a testi fenyítés – ideérve a nevelési célzatú testi fenyítést is – teljes tilalmáról rendelkezik. A méltóság az embert megilleti bármely tulajdonságától függetlenül, pusztán azon az alapon, hogy él, és hogy ember. Ez az alapvető jog – oszthatatlan egységben az élthez való joggal – az alapjogi hierarchia legmagasabb fokán áll. A gyermek emberi méltósághoz való jogának az állam köteles valamennyi jogviszony tekintetében érvényt kell szerezni.

Ezért – összhangban az Egyezmény idézett cikkeivel – alkotmányosan elfogadhatatlan, és a bántalmazással érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűzőfő jogát sérti, ha nevelési, fenytési, fegyelmezési eszközként a bántalmazás (akár szóval, tettleg) előfordul bármely gyermekeket ellátó bentlakásos intézmény pedagógiai eszköztárában. *Megállapítom, hogy az intézményben a gyermeket ért bántalmazás – függetlenül annak kiváltó okától, előzményeitől, céljától, jellegétől vagy súlyosságától – alkalmas arra, hogy az emberi méltóságával összefüggő visszásságot okozzon.* Figyelemmel ugyanakkor arra, hogy a bántalmazással érintett nevelővel szemben a Gyermekotthon igazgatójának feljelentése alapján jelenleg is büntetőeljárás van folyamatban, továbbá, hogy a nevelő munkaviszonya megszűnt, az eset kapcsán további ombudsmani intézkedést nem teszek.

Jelentéssel ugyanakkor nyomatékosan fel kívánom hívni a gyermekvédelemben dolgozók figyelmét a testi fenytés gyermekvédelmi törvényben deklarált teljes tilalmára.

5. A Gyvt. 9. § (1) bekezdés a) pontja szerint a nevelésbe vett gyermek joga, hogy életkorához, egészségi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban, – nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozását figyelembe vevő – megfelelő nevelésben, oktatásban és érdekei érvényesítésére megfelelő törvényes képviselőben részesüljön. A Gyvt. 9. § (3) bekezdése és (4) bekezdés a) pontja szerint a speciális gyermekotthonban vagy gyermekotthon speciális csoportjában elhelyezett gyermeket – helyzetére való tekintettel – fokozott védelemben kell részesíteni. A speciális gyermekotthonban elhelyezett gyermek egészségügyi ellátására, személyisége korrekációjához szükséges terápiára az állapotának megfelelő és a többi gyermek biztonságát védő módon kerülhet sor.

A TEGYESZ igazgatójának tájékoztatása szerint *az érintett gyermek gondozási helyének megváltoztatása tárgyában eljárás van folyamatban.* A szakértői vizsgálat eredményének ismeretében dönthető majd el, hogy a korábban gondozási helyként kijelölt gyermekotthon megfelel-e a gyermek szükségleteinek, ha nem, van-e olyan gondozási hely, amely a gyermek szükségletének kielégítését hatékonyabban tudná biztosítani.

Szakmai kérdésekben való állásfoglalás megtételére az Ajbt, nem hatalmaz, az egyedi jogséremlmek vizsgálatán túl ombudsmanként a rendszerszintű hiányosságok feltárására van lehetőségem. Ezzel együtt szükséges arra kitérnem, hogy a korábbi ombudsmani vizsgálati tapasztalatok, a gyermekvédelmi szakemberekkel való konzultációk alapján felmerült, hogy a kettős szükségletű (különleges és speciális szükségletet egyidejűleg mutató) gyermekek ellátása a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben nem megoldott – egyebek mellett ugyanis – sokszor férőhely, ellátó hely hiányában nem helyezhetők el az állapotukhoz igazodó, szükségletüknek megfelelő gondozási helyen. *Minderre figyelemmel jelen vizsgálat tapasztalataira is figyelemmel a 2016-os Gyermekjogi Stratégiához illeszkedve AJB-1201/2016. számon hivatalból átfogó vizsgálat indítottam. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy az Egyezményben foglalt garanciák és a Gyvt. által meghatározott speciális gyermeki jogok miként érvényesülnek a gyakorlatban.*

Intézkedéseim

A feltárt alapjogokkal összefüggő visszásság jövőbeli megelőzése érdekében.

- 1) az Ajbt. 31. §-a alapján felkérem a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság igazgatóját, hogy adjon tájékoztatást az intézkedési terv megvalósításáról;
- 2) Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján javasolom a Kossuth Lajos Gyermekotthon és Általános Iskola igazgatójának, hogy a gondozott gyermekek egymás közötti lopásainak megelőzése, illetve csökkentéséhez, az agressziókezeléshez kérjen módszertani segítséget, illetve felkérem arra, hogy tájékoztasson a házirendnek az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ főigazgatója által javasolt módosítása érdekében megtett intézkedéseiről.

Budapest, 2016. március

Székely László sk.